

Ivan Čuk

Kratek oris razvoja telesne vzgoje na Danskem, v Nemčiji, Avstriji in Sloveniji

Short history of P. E. in Denmark, Germany (Bavaria), Austria and Slovenia

Izvleček

V članku so na kratko predstavljene razvojne značilnosti telesne vzgoje¹ v štirih državah – na Danskem, v Nemčiji, Avstriji in Sloveniji. Izbrane države so primerljive s Slovenijo po dosežkih znanja v mednarodnih raziskavah (OECD PISA idr.), prepoznavne so po vidnejših dosežkih na področju sodobnega, trajnostnega oblikovanja šolskega prostora ter so pred nedavnim uvedle spremembe na izobraževalnem področju (za osnovnošolsko izobraževanje), s področjem oblikovanja učnega prostora (arhitektura šolskih objektov). Značilnost vseh izbranih držav je, da so telesnokulturne dejavnosti najprej izvajala društva. Ko je oblast spoznala pomembnost telesne vadbe, tudi za vzgojo otrok in mladine, jo je postavila v obvezne vsebine v šoli. Zanimivo je, da so le na Danskem najprej imeli primerno šolane učitelje ter so šele nato postavili telesno vzgojo v šolsko okolje. Vsi drugi so predmet najprej postavili v šolo in nato izobraževali kader, ki naj bi vodil predmet. Danci so tudi zelo kmalu poskrbeli za primerne vadbene prostore, v Avstriji in Nemčiji veliko pozneje, v Sloveniji pa se temu namenja pozornost šele zadnjih slabih 50 let. V novejši zgodovini le Danska ni imela totalitarnega državnega ustroja, ki bi povečeval državno ideologijo (nacizem, komunizem), in morda je prav zato današnja Danska vodilna in neobremenjena pri novih zamislih v šolskem prostoru.

Ključne besede: telesna vzgoja, razvoj, društva, šole

Abstract

The article briefly presents the development characteristics of physical education in four countries, Denmark, Germany, Austria and Slovenia. The selected countries are comparable to Slovenia in terms of knowledge achievements in international research (OECD PISA, etc.), they are recognized for their more visible achievements in the field of modern, sustainable design of school space, and they have had recent changes in the field of education (for primary school education), with the field of curriculum design space (architecture of school buildings). All selected countries are characterized by the fact that physical culture activities were first carried out by associations. When the authorities realized the importance of physical exercise, they also made it a compulsory subject in school for the education of children and youth. It is interesting that only in Denmark did they first have properly trained teachers, and only then did they introduce physical education into the school environment. All the others first set up the subject in the school and then trained the staff who were to run the subject. The Danes also very soon took care of suitable training facilities, in Austria and Germany much later, and in Slovenia it has only been devoted to this for the last fifty years. In recent history, only Denmark did not have a totalitarian state structure that glorified state ideology (Nazism, Communism), and perhaps that is precisely why today's Denmark is a leader and unburdened for new ideas in the school space.

Keywords: physical education, development, clubs, schools

■ Uvod

Že antična Grčija in rimsko cesarstvo sta opredelila določene značilnosti evropskega kulturnega prostora. Predvsem rimsko cesarstvo je omogočalo zaradi kopnih in vodnih prometnih povezav veliko prenosu podatkov in znanj med posameznimi pokrajinami.

¹V preteklosti je bilo veliko različnih izrazov uporabljenih za šolski predmet, katerega temeljni cilj je zdrav telesni in gibalni razvoj. Ti izrazi so telovadba, telesna vzgoja, športna vzgoja in šport. Avtor meni, da glede na temeljni cilj izraz telesna vzgoja najbolje opredeljuje to področje.

Izrek »Zdrava duša v zdravem telesu«, ki še danes velja, izhaja iz tega obdobja. Čeprav je vrsta znanj upadla s srednjim vekom, pa so človekoljubi z novimi pogledi na razvoj človeštva postavili temelje za bivanje današnjega človeka. V 16. stoletju je Hieronimo Mercurialis, profesor medicine in osebni zdravnik pomembnih državnikov, napisal knjigo O telovadni umetnosti, v kateri je obravnaval vrednost in pomen telesnih vaj za zdravje človeka. V 17. stoletju je Jan Amos Komensky poudaril pomen harmonične vzgoje mladine, katere pomemben del je tudi telesna vzgoja, njegova načela poučevanja, npr. od znanega k neznanemu, od bližnjega

k daljnemu, od preprostega k sestavljenemu, so še danes veljavna in uporabna. V 18. stoletju je Jean-Jacques Rousseau postavil telesno vzgojo v celovito vzgojo meščanstva, s ciljem preprečevanja mehkužnosti, npravne pokvarjenosti in različnih zablod. Predvsem Rousseaujeve misli so konec 18. in v 19. stoletju pomembno vplivale na vse ustvarjalce šolskega okolja, čeprav je bil njegov vpliv vseevropski, pa so bile uresničitve njegovih misli zelo krajevno omejene in med seboj precej neodvisne.

V Nemčiji je Johann C. F. Guths-Muths, privrženec Rousseaujeve misli, opredelil telovadbo kot pomembno sredstvo harmoničnega otrokovega razvoja. Pri njegovih urah telovadbe so otroci tekli, skakali, metali kopje, se borili, razvijali ravnotežje, telovadili na lesenem konju, streljali z lokom, prenašali bremena, plavali, plezali in pozimi drsali, vključil pa je tudi igre na posebnih urah. Primeren obseg vadbe po Guths-Muthsu naj bi bilo za sedemletnega otroka 10 ur na dan, za štirinajstletnika pa štiri ure. Razmišljal je tudi o prostoru, ki bi ga lahko uporabljal vse leto za telovadbo, pa žal tega cilja ni uresničil. Zavzemal se je, da bi postala telovadba obvezni predmet na vseh nemških šolah, pa čas še ni dozorel.

■ Danska

Danec Franz Nachtegall je občudoval delo Guths-Muthsa in njegovo telovadbo začel uvajati v domačem okolju. V Københavnu je ustanovil telovadno društvo in k njemu so prihajali na telovadbo meščani vseh poklicev. Danski kralj Kristijan VII. ga je imenoval za profesorja telovadbe na københavnski univerzi leta 1804, prestolonaslednik Frederick pa ga je poslal na dodatno izobraževanje po Evropi, da bi se seznanil s takratnimi različnimi oblikami vadbe. Leta 1808 je ustanovil šolo za učitelje telovadbe v osnovnih in srednjih šolah. Zaradi vojne med Veliko Britanijo in Dansko ter izgube Norveške so bile na Danskem zahtevne gospodarske razmere, ki niso dovoljevale sprememb šolskega okolja. Leta 1828 je kralj Friderik VI. uvedel telovadbo kot obvezni predmet v vse šole, skupaj s prvim učnim načrtom za telovadbo za moški naraščaj. Leta 1838 so poskusno uvedli tudi telovadbo za dekleta. Proti koncu 19. stoletja se je zaradi bližajoče se vojne z Avstrijo močno povečalo število društev in šol strelcev, ob tem pa se je v nekaterih društvih razvijala Lingova, v drugih pa Jahnova telovadba. Nasprotja so bila že tako močna, da je vlada leta 1899 dala pripraviti Priročnik za telovadbo, ki je združil vse vrste telovadbe. Leta 1907 je parlament izglasoval zakon, ki je namenil vsaki šoli pomembno denarno pomoč za gradnjo primernih telovadnic. Do leta 1911 je imela telovadnico tretjina vseh šol, preostale pa so imele letna telovadišča. Med obema svetovnima vojnoma se je vzpostavil nov odnos, pri čemer sta bili v ospredje postavljeni telesna dejavnost in kultura gibanja. Po drugi svetovni vojni je veljavo pridobil šport, tudi kot pomembna pritočasna dejavnost. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se pojavijo temeljna vprašanja o osebni rasti, samorazvoju in samopreizkušanju. Tudi zadnji učni načrt telesne vzgoje je tako sestavljen, da v čim večji meri posameznik spoznava sebe, svoje sposobnosti in lastna čustva ter da jih zna opisati. Zanimivi so poskusi na Danskem, ki je izrazito svobodomiseln, da tudi v šolstvu preizkušajo novosti. Telesni vzgoji je bil vedno določen natančno določen prostor, kjer se ta dejavnost izvaja. Na Danskem pa poizkušajo tudi ta obrazec oz. vzorec spremeniti.

■ Nemčija

V Nemčiji je bil naslednik Guths-Muthsa Friedrich Ludwig Jahn. Poleg običajnih ciljev telesne vzgoje je uvedel tudi narodnoobrambno vzgojo, oblikoval pa je tudi novi orodji, kot sta drog in bradlja, ter v Berlinu postavil letno telovadišče. Zaradi izrazito narodnega delovanja je bil leta 1820 zaprt, nemška telovadba pa prepovedana. Njegovemu sodelavcu Ernstu Eiselnu pa je uspelo znova odpreti telovadno učilišče leta 1827 pod pogojem, da pri telovadbi ne bo nobenega političnega delovanja, študentom pa je bila telovadba prepovedana zaradi možnosti širitve tudi političnih misli. Leta 1832 je odprl tudi učilišče za žensko telovadbo. Njegova telovadba se je iz odprtih prostorov preselila v telovadnice, poudarek pa je moral dati vsebinam, ki so bile lahko izvajane na majhni površini, kot so vaje za razvoj gibljivosti in moči ter vaje na orodju. Uspelo mu je, da so prepoved telovadb povsod odpravili, zaradi strahu oblasti pred preveliko močjo telovadbe pa te za časa njegovega življenja niso spustili v šole. Adolf Spiess je leta 1848 v Württembergu ob pomoči deželne vlade začel izvajati telovadbo v šoli. Vsebina telovadbe so bile predvsem vaje za sklepe po metodi Pestalozzija, te je začel izvajati tudi v gibanju ter dodal redovne vaje in Jahnove vaje na orodju. Zaradi njegove dejavnosti so leta 1860, dve leti po njegovi smrti, uvedli obvezno telovadbo v vseh nemških šolah. Kljub bogati lastni telovadni dejavnosti je bil prvi učni načrt za telovadbo v Prusiji (1862) zasnovan po Lingovem sklopu. Eden izmed ciljev poučevanja telesne vzgoje je bilo izboljšanje zdravja v ljudskih šolah. Vendar pa ga je po »bradeljnim sporu«, katerega del je bil prvi učni načrt, nadomestil nov učni načrt po sklopu Adolfa Spiessa (1868). Drug pomemben vpliv se je začel leta 1882, ko je von Gossler, pruski minister za izobraževanje v Berlinu, izdal zakon za podporo poučevanja telovadbe na prostem in ne v majhnih telovadnicah. V osemdesetih in devetdesetih letih 19. stoletja so igre in športi na prostem postali nove vsebine izven šolskih dejavnosti v nemških srednjih šolah. Nov val zdravju prijazne švedske Lingove telovadbe je bil vključen v prvi pruski učni načrt športne vzgoje za dekleta (1913). Vendar pa pred prvo svetovno vojno niti angleški šport niti švedska telovadba nista oslabil tradicionalnega sistema nemških vaj z redovnimi in prostimi vajami ter vajami na orodju. V weimarski republiki (1918–1932) je bila telesna vzgoja v šoli dvojno vezana na nove izobraževalne namene in prvine učnega načrta ter tradicionalne, bolj v zakon in red usmerjene discipline in telovadne vaje, ki so nadomestile izgubljeno služenje vojaškega roka. Za nacistične državne oblasti (1933–1945) je izvenšolska organizacija Hitlerjeve mladine postala pomembnejša od rednega šolskega sistema. Kljub temu je bil leta 1937 uveden nov državni učni načrt športne vzgoje za dečke in podaljšan na pet ur na teden. Vsakodnevne telesne dejavnosti so bile del uradnega šolskega kurikulumu, a manj zaradi zdravstvenih razlogov kot zaradi močne arijske vadbe telesa. Ideologija arijske moči in rasne premoči je ostala dolgotrajna ovira za povojno sprejemanje telesne vzgoje v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Pomemben korak naprej je bil storjen leta 1956, ko so bila sprejeta Priporočila o pospeševanju telesne vzgoje v šolah. Šlo je za uveljavitev dnevne telesne vzgoje v prvih dveh letih osnovne šole in od tretjega šolskega leta naprej trikrat na teden. Namen telesne vzgoje je bil manj oblikovan zaradi zdravja kot družbenih in moralnih vrednot izobraževanja, da se predmet preoblikuje za poučevanje. Vendar pa je telesna vzgoja v šoli do sredine šestdesetih let prejšnjega stoletja v resničnem šolskem življenju dobila manj podpore. Leta 1968 je Severno Porenje - Vestfalija postala prva nemška

dežela, ki je opustila izraz telesna vzgoja v korist izraza šport, v zgodnjih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja pa so vse nemške dežele za predmet sprejele naziv športna vzgoja. V drugi polovici sedemdesetih let 20. stoletja se je vzgojna vloga športne vzgoje preoblikovala v bolj realne okvire, pri tem pa se je izpustila raven socialnega in moralnega rezultata vzgoje. Namen je bil ustvariti športno zmožnost delovanja, da bi učence pripravili na vseživljenjsko vadbo in ukvarjanje z razvedrilnim športom. Zasnova športna zmožnost delovanja predstavlja tri splošne cilje: načelo uspešnosti ni temeljno, vključevati mora osnovne oblike gibanja (npr. tek, skakanje, met) ter obsegati napredek socialnih veščin in razumski pristop k športu. V poznih osemdesetih in zgodnjih devetdesetih je bila zasnova športne zmožnosti delovanja izpodbijana zaradi izgubljenega vpliva krepitve družbenega in moralnega značaja, ministrstvo za šolstvo se je osredotočilo na »zdravstveno vzgojo skozi šport«. Pozneje je izraz zdravstvena vzgoja nadomestil izraz promocija zdravja. Preobrat se je zgodil z novim učnim načrtom športne vzgoje za višje strokovne šole (srednješolska raven) v poznih devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko se je ime predmeta spremenilo v šport in promocija zdravja. V letih od 1999 do 2001 je bila uvedena nova vrsta učnih načrtov športne vzgoje. Prejšnja naloga »preventivne vadbe in zdravega življenjskega sloga« je bila spremenjena v pedagoško prihodnost »izboljšanja telesne pripravljenosti in razvoja dojemanja zdravja«.

■ Avstrija

Obvezno šolanje je bilo v Avstriji uvedeno leta 1774 pod Marijo Terezijo in to izobraževanje je bilo namenjeno predvsem usposabljanju za podjetja, upravo in vojsko. V Avstriji je leta 1849 sprejeti šolski zakon omogočal posameznim deželnim vladam, da lahko odprejo v gimnazijah in realkah za svoje dijake posebne telovadne ure, udeležba na teh urah je bila prostovoljna, a telovadnemu učitelju je bilo treba plačati. Zaradi leta 1855 sklenjenega konkordata je prišlo do poostrenega nadzora v šolah in šolstvu na splošno. Z zakonom leta 1864 je bila telovadba prvič priznana kot obvezen predmet v obveznih šolah. Predmet je bil sicer obvezen, vendar so ga izvajali le, če je imela šola ustrezne naprave s telovadnico, letno telovadišče in učitelje. Leta 1869 je zakon poenotil celoten obvezni šolski sistem in tudi šolski nadzor je bil prepuščen državi. Velik korak je bil tudi dvig obvezne šole s šestih na osemletne. Od leta 1870 so imeli učitelji možnost nadaljnega usposabljanja za vodenje telovadbe. Ta oblika je bila pod močnim vplivom discipline in vaj na orodjih in je bila zaradi tega že ob koncu 19. stoletja močno kritizirana. Veljala je za preveč nazadnjaško, v mehansko ponavljanje usmerjeno vrsto šole. Novo reformno gibanje je zahtevalo prenovu po novih pedagoških načelih (samostojnost, spontanost, ustvarjalnost). Tu je bila telesna vzgoja eden izmed velikih zmagovalcev. Zlasti se je zdelo, da je imela reforma »šolske telovadbe« velik vpliv na spremembo vsebine. Po eni strani so se izvajale vaje za krepitev telesa, po drugi pa tudi vaje za uživanje v športu. Poleg tega so se zgodile tudi nekatere strukturne spremembe. Število ur telovadbe so povečali z dveh na štiri ure, uvedli so pohodne dneve, športni objekti so bili razširjeni in v njih so redno prirejali festivali telovadbe in iger. Nekdanji dunajski šolski inšpektor Otto Glöckel je ob koncu prve svetovne vojne reformiral notranje in zunanje strukture avstrijskega šolskega sistema, to velja še danes. Njegov glavni poudarek je bil na zagotavljanju optimalnih izobraževalnih možnosti za vse otroke, stare od 10 do 14 let, brez razlikovanja po spolu ali družbenem ozadju. Poleg te enotne šole

se je osredotočil predvsem na oba spola, enotno obliko pouka in posebno podporo socialno ogroženim družinam z glavno mislijo »Potrebujemo nove ljudi, ki gradijo nov, boljši svet z razumom, energijo in navdušenjem!« Leta 1927 so uvedli obvezno šolanje za otroke od 10. do 14. leta. To je bilo prvič v avstrijskem šolskem sistemu razdeljeno na osnovno in srednjo šolo. Premišljena je bila tudi dotedanja oblika pouka, ki jo je nadomestila bolj humana, pedagoško smiselna oblika pouka. Do takrat je čelni pouk veljal za edino pravo obliko pouka, ki je temeljil na strogi vzgoji, vaji in samovoljni obliki pouka, zdaj pa so poskušali v zasnovo pouka vključiti več pedagoških in psiholoških vidikov. Pri posredovanju učnih vsebin in učnih gradiv se je vse bolj poskušalo učencem odzvati in jim omogočiti, da samostojno rešujejo probleme. Pričakovati je bilo, da bo tovrstno poučevanje in učenje vodilo k večjemu poistovetenju z novo republiko in k samostojnemu delovanju ljudi. Šele v obdobju od 1934 do 1938 so krščanski socialisti samostojno uveljavili svoje ideje o šoli in šolska vzgoja je bila postavljena na krščanski osnovi. Predstavljala naj bi jasno razmejitev od Hitlerjeve Nemčije in zavezo k neodvisnosti Avstrije. Ta sprememba je bila najmočnejše izražena pri predmetih nemščina in zgodovina in naj bi odražala »domoljubno avstrijsko« navdušenje. Pri predmetu gibanje in šport je prvič potekalo tudi neke vrste predvojaško usposabljanje. Tu so bili na urjenje pozvani predvsem starejši dijaki, saj naj bi tudi ta skupina predstavljala bodočo vojaško moč republike. Tik pred drugo svetovno vojno in med njo je bil avstrijski šolski sistem bolj ali manj čist v smislu predvojaškega izobraževanja in izrazito podrejen ideologiji nacionalsocializma. Čeprav se je osnovna struktura šol ohranila, se je zgodil velik premik v vsebini in miselnosti. Tudi pedagoško osebje in učna gradiva so bila prilagojena nacistični ideologiji. To bi moralo voditi k prilagajanju enako misleči človeški rasi, namreč nacionalsocialističnemu ljudstvu. Vse pomembnejši je postajal tudi telesnovzgojni, disciplinirani vidik. Predmet telesna vzgoja je bil močno nadgrajen s posebno funkcijo, mlade dijake so z zelo strogo vadbo uvajali v novi ideal vojaka, dijakinje pa naj bi se naučile ceniti nacionalsocialistične vrline zvestega služenja »nemškim materam« in pozneje podpirati svoje moče. Po koncu druge svetovne vojne je šolstvo ležalo v ruševinah in trajalo je leta, da je okrevalo. Tudi pouk telovadbe je potreboval nekaj časa za nadgradnjo in začel z naravno telovadbo. V tem obdobju je telesna vzgoja predstavljala zelo velik del splošne izobrazbe. Ker so se sprva znova uporabljali stari učni načrti iz let prve republike, je leta 1962 nastal nov učni načrt in sprejet je bil zakon o šolski organizaciji. Novi zakon je podaljšal obvezno šolanje na devet let in odpravil šolnine. Dobra in solidna šolska izobrazba velja za temelj za hitro gospodarsko rast. Ne nazadnje so naloge šole na novo opredeljene z besedami »vzgajati učence za prave, dobre in lepe«. Kljub tem novim predpisom pa je velika dilema ostala. Otroci iz šibkih družbenih in revnih okolij še vedno niso hodili v šolo. Vlada je zato v zgodnjih sedemdesetih letih ponudila finančno podporo za lažji dostop do izobraževanja. V dobi predsednika vlade Kreiskega so torej uvedli brezplačne šolske knjige, brezplačne šolske izlete in študentske štipendije. Začeli so se šolski poskusi, kot sta splošna šola in celodnevna šola, podaljšan pa je bil tudi izboljšan odnos med učiteljem in učencem. Na splošno so poskušali narediti učenje otrokom spet bolj prijazno in starše bolj vključiti v šolske odločitve. Da bi zmanjšali izobrazbeni razkorak med mestom in podeželjem, so na podeželju ustanovili dodatne srednje in višje šole. Tudi v tem času so se zgodile korenite spremembe v telesni vzgoji. Postala je talilni lonec številnih družbenih težav. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je izraz »šolska avtonomija« vse

pogostejše pojavljali. To je pomenilo predvsem finančno neodvisnost šole od zvezne vlade ter samostojno upravljanje določenega proračuna. Rezultati leta 2005 izvedene študije PISA, mednarodne primerjave uspešnosti učencev, so vzbudili veliko zaskrbljenosti in številnih vprašanj. Ker so izbrani avstrijski učenci v primerjavi s prejšnjimi slabši, se je takoj odprla nova razprava o izobrazbenih standardih. Rezultat tega so bili projekt »Srednja šola«, enotni izobrazbeni standardi in zmanjšanje števila učencev v razredu, kar tudi pozitivno vpliva na telesno vzgojo.

■ Slovenija

Slovenija je kot del avstrijskih dežel seveda imela podobno pravno ureditev. V Trstu so gimnazijci telovadili že leta 1847, v Ljubljani leta 1851 in v Celovcu leta 1854. V Ljubljani je vodil telovadbo Štefan Mandič, nekdanji oficir, ki je predvsem poučeval sabljanje in nekaj malega telovadbe, kar je je sam izkusil. V Trstu in Celovcu je poučeval učitelj Menart po nemškem telovadnem sistemu. Janez Zima je leta 1872 izdal knjižico Telovadba v osnovni šoli. Vsebovala je napotke za delo v šoli tako po vsebini kot količini. Lahko bi dejali, da je bil to prvi »učni načrt telovadbe v slovenskem jeziku«. Vsebinsko je bila povzeta po Spiessovi telovadbi. Naslednji pomemben učitelj je bil Julius Schmidt, ki je deloval na ljubljanskem moškem in ženskem učiteljskišču od leta 1875. Izdal je tudi dve knjigi za potrebe svojih učiteljskihnikov, in sicer Turnschule, prvi in drugi del. V prvem so praktične vaje, v drugem metodika, zgodovina telesne vzgoje, telovadni viri ter ob koncu še skromen slovarček slovensko-nemškega strokovnega izrazja. Tudi Schmidt nadaljuje telesno vzgojo po Spiessovih zamislih. Pred prvo svetovno vojno je Franc Brunet izdal učbenik Telovadba v petrazrednih in manj kot petrazrednih šolah. Pomembno je, da je bilo delo napisano v slovenskem jeziku in je bilo odličen pripomoček učiteljem pri njihovem delu. Tudi on je nadaljeval Spiessove zamisli. Med svetovnimi vojnami je bila telesna vzgoja v šoli podrejena sokolski telovadbi, še več – tisti, ki je opravil vsaj župni sokolski vaditeljski tečaj, je lahko vodil predmet telovadbe v šoli. Po drugi svetovni vojni so ostali učni načrti zelo določeni z veliko mero še vedno Spiessovega telovadnega in tudi sokolskega telovadnega sestava. S čedalje večjo prisotnostjo športa konec sedemdesetih let novi učni načrt ni več predpisoval vsebin (vrste dejavnosti), temveč je določil cilje, ki jih morajo učitelji izpolniti. Kako so zahtevane cilje izpolnili, je bilo povezano z učiteljevim znanjem, izbiro dejavnosti, izročilom okolja ipd. Tako so se v posameznih okoljih pomembno razvile posamezne športne panoge, ki so bile učitelju in kraju bolj pri srcu. Ob tem učnem načrtu (tudi zaradi celodnevne osnovne šole) je sledila izjemno močna denarna podpora šolam pri gradnji novih šolskih in telesni vzgoji namenjenih prostorov. Zadnji učni načrt je sicer ob ciljnih znova predpisal tudi vsebine, ki jih morajo učenci spoznati, vendar se razmere le počasi popravljajo.

■ Zaključek

Vsem preučevanim državam je skupno, da so telesnokulturne dejavnosti najprej izvajala društva, ko je oblast spoznala pomembnost telesne vadbe, tudi za vzgojo otrok in mladine, jo je vključila v obvezne vsebine v šoli. Zanimivo je, da so le na Danskem najprej imeli primerno usposobljene učitelje ter šele nato postavili predmet telovadbe v šolsko okolje, vsi preostali so predmet najprej postavili v šolo in nato izobraževali kader, ki naj bi vodil predmet.

Danci so tudi zelo kmalu poskrbeli za primerne vadbene prostore, v Sloveniji se namreč temu namenja pozornost šele zadnjih slabih 50 let. Ne glede na razvoj v posameznih državah je bilo povsod tudi mnogo vojaških oz. državnopolitičnih ciljev. V tem delu se noben totalitarni sistem ni opazneje razlikoval. Morda je prav zato Danska tudi v današnjem času svetel primer nadaljnega razvoja (ker ni bilo totalitarnih stranpoti) in je neobremenjena pri novih zamislih v šolskem prostoru.

■ Literatura

1. Stepišnik, Drago: Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem. 1968. Ljubljana: DZS.
2. Eichberg, Henning: The physical culture academy: People's education through sport in Denmark. 2006. *Grundtvig-Studier, An International Journal for the Study of Nicolai Frederik Severin Grundtvig*, 57: 188–209.
3. Leonard, Fred Eugene. Physical Education in Denmark. 1918. University of California: The Society of Directors of Physical Education in Colleges.
4. Perl-Wippel, Michael. Der Sportunterricht im Ländervergleich Österreich und Norwegen. 2014. Graz: Institut für Sportwissenschaft.
5. Naul, Roland, Dreiskämper, Dennis in Hoffmann, Dirk. Physical and Health Education in Germany. 2014. V knjigi: *Physical Education and Health - Global Perspectives and Best Practice*. Champaign: Sagmore.

prof. dr. Ivan Čuk
Fakulteta za šport, Univerza v Ljubljani
ivan.cuk@fsp.uni-lj.si